

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄС НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА З ІНШИМИ АКТОРАМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Відносини стратегічного партнерства є одним з найважливіших інструментів зовнішньої політики, який дедалі ширше використовується провідними країнами та інтеграційними об'єднаннями, оскільки дозволяє підвищити результативність їх дій на міжнародній арені.

Для Європейського Союзу зміни в його інституціональній структурі, у механізмі прийняття політичних рішень, в економічній і соціальній політиці є ключовими факторами, що впливають на розвиток цього інтеграційного об'єднання, а також на оформлення зовнішньополітичного вектору ЄС. Характер цих змін є складним та багато в чому кризовим, оскільки має як позитивні, так і негативні наслідки для політичної системи Європейського Союзу.

У цьому контексті, термін «політична трансформація» найбільш повно відображає характер тих змін, які відбуваються в Європейському Союзі, і насамперед у політичних інститутах цього інтеграційного об'єднання. Більше того, при дослідженні змін у політичній, геополітичній, інституціональній, економічній та інших структурах ЄС, у ряді випадків слід говорити не про загальну трансформацію, а про сукупність трансформацій, оскільки зміни впливають на всі елементи політичної системи ЄС.

Слід підкреслити, що дані трансформаційні процеси впливають не тільки на функціонування внутрішньополітичних інститутів ЄС, але й на зовнішньополітичний механізм, на розвиток відносин ЄС з іншими країнами та інтеграційними об'єднаннями. У даному контексті, при вивченні еволюції та перспектив розвитку взаємодії між ЄС та іншими акторами міжнародних відносин, ключова роль повинна приділятися саме аналізу процесу політичної трансформації ЄС як одного з найважливіших факторів розвитку дво- та багатосторонніх партнерських відносин у довгостроковій перспективі.

У зв'язку з вищевикладеним, доцільним буде розглянути теоретико-методологічні підходи до аналізу процесу політичної трансформації ЄС. Трансформація являє собою складний процес, що характеризує ті зміни, які відбуваються у політичній, економічній, соціальній, правовій, культурній та інших сферах будь-якої системи. Важливою особливістю процесу трансформації є його результат, що виражається у кардинальному характері змін, які зачіпають усі сфери та елементи системи. Тому терміном «трансформація» прийнято називати лише ті процеси, які пов'язані зі структурними та іншими змінами, результатом яких буде поява принципово нових ознак та елементів об'єкту, що трансформується, а також

впровадження нових моделей і механізмів, покликаних поліпшити ефективність роботи системи в цілому.

Політична трансформація являє собою комплексний і багато в чому кризовий процес. З одного боку вона призводить до серйозних структурних змін політичної системи, внаслідок яких, у свою чергу, виявляють як позитивний, так і негативний вплив на систему. З іншого, політична трансформація тісно взаємопов'язана із іншими формами трансформації, яких зазнає система. Тому, аналізуючи феномен політичної трансформації, також необхідно розкрити деякі аспекти економічної, інституціональної та соціальної трансформацій.

Неготовність політичної системи держави до швидких змін в економічній сфері призводить до розвитку нових трансформаційних процесів в інших сферах, зокрема до еволюції інституціональної структури, що проявляється у появі нових політичних інститутів та механізмів, покликаних регулювати ці зміни. Однак, слід підкреслити, що подібні зміни найчастіше мають стихійний характер. Наприклад, розвиток євро як єдиної наднаціональної валюти, призвело до необхідності створення додаткових наднаціональних інститутів управління. Це, у свою чергу, створило протиріччя у політичній системі ЄС між наднаціональними органами управління ЄС та міждержавним інститутами, створеними країнами-членами Співтовариства, що входять до зони євро.

Таким чином, протиріччя в управлінні призводять до зростання кризових явищ у соціальній сфері. Відбувається нове самовизначення суспільства, висунення і обґрунтування шляхів його подальшого розвитку як захисна реакція на кризові зміни в політичній системі [1, с. 24].

Отже, можна зробити висновок, що політична трансформація являє собою складний багаторівневий процес, що супроводжується змінами системи, які мають багато в чому стихійний та кризовий характер, а також зачіпають усі сфери життя суспільства, держави або союзу держав.

Наступне визначення може бути найбільш відповідним щодо процесу політичної трансформації ЄС, а саме – розвиток і поглиблення інтеграційних процесів між країнами-членами ЄС, заснованих на принципах добросусідства, гармонізації законодавства, зміцненні і модернізації інституціональної структури співтовариства, створенні ефективних фінансових механізмів, супроводжуваних кардинальними змінами у всіх сферах життя.

Виходячи із вищевикладених визначень, слід виділити низку характерних рис процесу політичної трансформації ЄС. По-перше, відбувається подальше поглиблення інтеграції між країнами-членами ЄС. Виступаючи в якості інтеграційного центру, Європейський Союз продовжує розвиватися вбік свого подальшого розширення, що призведе до подальшого збільшення кількості країн-членів співтовариства. Процес розширення, у свою чергу, призведе до виникнення та розвитку багатьох протиріч і труднощів, пов'язаних із різним рівнем економічного розвитку країн-членів, та з

неефективним функціонуванням політичних механізмів в інституціональній структурі ЄС.

По-друге, феномен політичної трансформації ЄС являє собою універсальний процес, що зачіпає усі сфери розвитку даного інтеграційного об'єднання та потребує серйозної модернізації як інституціональної структури ЄС, так і всіх політичних, економічних, соціальних, правових механізмів та інструментів функціонування Євросоюзу як єдиної політичної системи, багато з яких на сьогодні застаріли.

Як наслідок, процес політичної трансформації ЄС породжує нові виклики та загрози, які в сукупності із об'єктивним характером даного процесу, становлять серйозну проблему, що вимагає вирішення. До таких загроз можна також віднести проблему безпеки, фінансового благополуччя, політичної стабільності, соціальну проблематику і т.д.

Для вирішення виниклих проблем та протиріч країни-члени ЄС розробляють спільні механізми та моделі. Одними з першочергових завдань є наступні: зміцнення демократичних засад країн-партнерів ЄС, забезпечення відповідального державного управління, проведення соціальних і політичних реформ, боротьба з корупцією та зловживанням владою, утвердження законності та прав і свобод людини [2, с. 135-136].

Слід виділити ще одну важливу особливість процесу політичної трансформації ЄС, яка проявляється у плюралістичній сутності його акторів. Це дозволяє припустити, що до процесу можуть бути залучені усі соціальні, економічні, правові, культурні та політичні системи країн, що входять у досліджуване інтеграційне об'єднання. Комплексний характер процесу трансформації дозволяє найгрунтовніше досліджувати складні системи, насамперед політичні, які складають основу організаційної структури ЄС.

У зв'язку з цим, доцільним буде дати визначення поняттю «політична система». На думку Р. Арона, політичною системою є «сукупність політичних одиниць, що підтримують між собою постійні відносини...які визначаються організацією, взаємозв'язками складових, взаємодією елементів, механізмами управління» [3, с. 184].

Виходячи з вищенаведеного визначення, можна зробити висновок, що ЄС являє собою свого роду складне та унікальне інтеграційне об'єднання, зі своєю яскраво вираженою специфікою. В рамках політологічного аналізу із певними застереженнями і допущеннями Європейський Союз можна розглядати як своєрідну складну політичну систему, оскільки вона є каркасом цієї організації, в якій «політичними одиницями» виступають країни-члени ЄС.

Процес політичної трансформації є складним, а нерідко й конфліктним явищем, оскільки всі актори, що беруть участь у даному процесі, дотримуються певної стратегії поведінки, покликаної забезпечити досягнення певних цілей та завдань. Досить часто відбувається конфлікт інтересів та виникає напруженість у відносинах між акторами, що негативно позначається на позитивному розвитку політичної системи.

Рівень розвитку політичної системи визначається і сформованістю її політичного поля, політичним режимом, а також ступенем інтеграції її елементів. На думку Ю. Качанова, «політичне поле – це відносно замкнена сфера політичних відносин і подій, що органічно впливає з ансамблем політичних відносин між конкретними (індивідуальними та колективними) агентами та інститутами в даний момент у певних місцях» [4, с. 10].

Почасти кризовий характер процесу трансформації політичної системи підтверджує і процес правового закріплення тих або інших механізмів подальшого розвитку в статутних документах ЄС. Подібні протиріччя між країнами-членами згодом можуть призвести до поглиблення негативних явищ, зокрема до напруженості між країнами, економічних втрат, а надалі і до ослаблення політичної системи ЄС в цілому.

В той же час, політичні трансформації ЄС є незавершеними і дотепер. Зміни у конфігурації ЄС, його подальше розширення, або вихід окремих держав зі складу цього об'єднання, введення різношвидкісної та різнорівневої системи інтеграції призведе до нових істотних політичних трансформацій об'єднаної Європи. Ці трансформації зрештою вплинуть і на стратегічні відносини ЄС з іншими акторами міжнародних відносин. Оцінити найбільш ймовірні форми такого роду трансформацій, передбачити їхні наслідки для відносин стратегічного партнерства ЄС, – цікаве з точки зору наукового погляду і важливе в практичному вимірі дослідницьке завдання.

Література

1. Данилов А.Н. Переходное общество. Проблемы системной трансформации / А.Н. Данилов // Минск: ООО Харвест. 1998. – 432 с.
2. Общее пространство внутренней безопасности в ЕС: политические аспекты. / Отв. ред. – С.В. Уткин. – М.: ИМЭМО РАН, 2011. – 146 с.
3. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон // пер. з фр. В. Шовкун [та ін.]. – К. : МП «Юніверс», 2000. – 686 с.
4. Качанов Ю.Л. Политическая топология: структурирование политической действительности / Ю.Л. Качанов // М.: Ad Marginem, 1995. – 223 с.

Герасимович В.А.

студент філософського факультету

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Лідерство – це результат персоніфікації ідентифікованих групових та суспільних інтересів. У широкому, соціальному сенсі, лідерство – це здатність впливати на окремих осіб чи групи людей, спрямовуючи їх зусилля на досягнення мети організації чи індивіда. Лідер – це авторитетний член